

Vliegende start aantalsmonitoring kamsalamander

Voor de kamsalamander was er alleen een verspreidings-trend beschikbaar, gebaseerd op verzamelde 'daglijstjes' en losse waarnemingen, berekend door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze trend liet over de periode 1997–2022 een afnemende verspreiding zien. De kamsalamander staat op bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn en is daarmee beleidsmatig een belangrijke soort binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De dalende verspreiding en de verontrustende ontwikkelingen rond de salamanderschimmel *Batrachochytrium salamandrivorans* (Bsal), waarvoor de kamsalamander gevoelig is, waren aanleiding om de soort intensiever te gaan volgen.

Verspreidingstrends reageren traag op veranderingen in het leefgebied, zoals uitbreiding of krimp. Aantalstrends zijn daarentegen veel gevoeliger voor het vroegtijdig signaleren van achteruitgang. Daarom werd het wenselijk geacht om een aantalsmonitoring voor de kamsalamander op te zetten. In 2023 is hiermee gestart, met behulp van amfibieënfuikjes.

Methodiek

Bij de aantalsmonitoring van de kamsalamander worden wateren bemonsterd met een set van zes fuikjes, die maximaal één nacht blijven staan. Dit gebeurt twee tot drie keer per seizoen, met minimaal een week tussen de bemonsteringen. Het plaatsen van de fuiken vindt plaats tussen 15 april en 31 mei. Deze periode is bewust gekozen: hoewel watersalamanders vaak al eerder actief zijn in het water, vindt de voortplanting dan volop

Soorten	2023	2024	Totaal gevangen
kamsalamander	1.509	2.454	3.963
Alpenwatersalamander	294	1.532	1.826
vinpootsalamander	2	99	101
kleine watersalamander	1.242	3.039	4.281
Totaal	3.047	7.124	10.171

Tabel 1. Het aantal gevangen individuen per soort per jaar in de aantalsmonitoring kamsalamander.

Locaties	2023	2024	Totaal
aantal telgebieden	24	56	61
aantal wateren	75	155	174

Tabel 2. Aantal telgebieden en wateren in de aantalsmonitoring kamsalamander. Verschillen ontstaan door groei in 2024, afhakers in 2023 en/of nog niet doorgegeven tellingen.

In 2023 is gestart met de aantalsmonitoring voor de kamsalamander met behulp van amfibieënfuikjes. (Foto: Jelger Herder)

plaats en zijn koude nachten met vorst meestal voorbij. Indien mogelijk wordt het water ook één keer bemonsterd met een RAVON-schepnet, om de aanwezigheid van larven en daarmee het voortplantingssucces vast te stellen. Daarnaast wordt gevraagd om te letten op eitjes van de kamsalamander.

Kamsalamanderman. (Foto: Jelger Herder)

Uiteraard worden ook alle andere amfibiesoorten die gevangen worden genoteerd. Tijdens het laatste bezoek worden de habitatkenmerken van het water genoteerd. Voor het gebruik van de fuikjes zorgt RAVON voor de benodigde ontheffing en machtiging.

Eerste indruk

In 2023 is de aantalsmonitoring kamsalamander van start gegaan. Zodra het groene licht kwam, werden in allerlei materialen besteld en vroegen we waarnemers uit ons bestaande netwerk in het leefgebied van de kamsalamander om mee te doen. Binnen korte tijd meldden zich ruim 25 enthousiaste deelnemers, die samen 75 poelen onder hun hoede namen. In de aanloop naar 2024 is de aantalsmonitoring kamsalamander onder de aandacht gebracht via een bericht op Nature Today, samen met een oproep voor nieuwe vrijwilligers. Dat had succes: naast onze eigen werving kregen we nog eens 85 extra aanmeldingen uit heel Nederland binnen. Alle zeilen moesten worden bijgezet om zoveel mogelijk vrijwilligers te kunnen laten starten, dit lukte helaas niet voor iedereen waardoor een deel in 2025 kon starten. De nieuwe aanmeldingen zijn gefilterd op woonplaats en vervolgens gekoppeld aan geschikte leefgebieden van de kamsalamander. Het aantal telgebieden is in 2024 gestegen naar 61 met in totaal maar liefst 155 bemonsterde poelen.

Resultaten

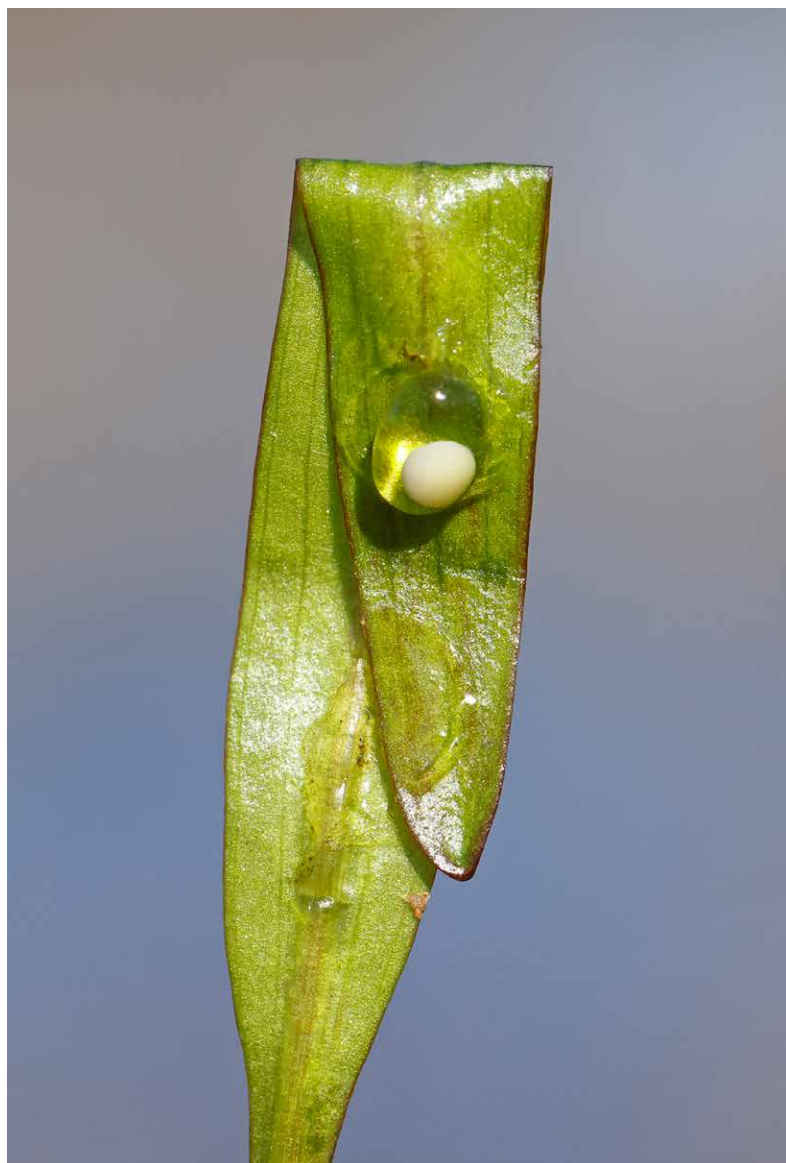
De eerste resultaten zijn veelbelovend, al verschillen ze sterk per telgebied. Sommige deelnemers volgden wateren met slechts een kleine populatie, waarbij soms geen kamsalamanders werden gevangen. Ook dat is een resultaat, al werkt een 'beloning' in de vorm van vangsten natuurlijk motiverend. De hoge waterstanden maakten het in 2024 ook niet makkelijker doordat veel wateren veel groter waren geworden in oppervlak wat de vangstkans mogelijk wat verlaagde.

Toch waren er ook successen: sommige deelnemers ving tientallen kamsalamanders! Het record stond zelfs op meer dan negentig dieren, verdeeld over twee poelen en twaalf fuikjes. Voor wie gewend is aan reguliere monitoring — waarbij je met een zaklamp of schepnet vaak blij bent met een handvol waarnemingen — was het een verrassing om soms tientallen dieren tegelijk aan te treffen.

Maar uiteindelijk draait het niet om wie de meeste vangt. Belangrijker is dat we met een vast protocol door heel Nederland een representatieve steekproef verzamelen. Juist vanuit de verschillen tussen de jaren kan een trend berekend worden. Naast kamsalamanders werden ook andere watersalamanders veelvuldig gevangen. Een mooie bijkomstigheid, want mogelijk kunnen we in de toekomst hiermee ook voor deze soorten aantalsrends gaan berekenen.

Toekomst

Ook in 2025 wordt het meetprogramma verder uitgerold over

Eitje van de kamsalamander. (Foto: Jelger Herder)

Nederland. Meerdere telgebieden zijn toegevoegd. De volgende stap is om te kijken naar de verdeling van de telgebieden over Nederland en de voor de kamsalamander aangemelde Natura 2000-gebieden voor een representatieve dekking. Zo kunnen we gericht nieuwe telgebieden opzetten en vrijwilligers werven. Het CBS zal de eerste analyses uitvoeren om te bekijken hoe de trendberekening het best gedaan kan worden. Alles wijst erop dat deze nieuwe aanpak wordt voortgezet.

Geïnteresseerd om ook mee te doen? Meld je dan aan bij de landelijke coördinator. In de wintermaanden bekijken we wat de mogelijkheden zijn voor nieuwe deelnemers.

Edo Goverse, Jelger Herder & Yvonne Radstake
e.goverse@ravon.nl